

religionis non facit actionem esse injustam, quæ de se talis non erat, ut supponitur. Posset tamen fieri injusta, si lex ecclesiastica non solum prohiberet actum, sed etiam annullaret receptionem: tamen hoc etiam in præsentibus non obstaret, quia hæc annullatio non comprehendit simoniam mentalem, ut supra ostensum est, et ideo universaliter est verum, simoniam mentalem, in materia solum mala quia prohibita, non obligare ad restitutionem. Quod autem omnis simonia mentalis contra jus divinum ad restitutionem obliget, non credo esse universaliter verum, quia potest interdum committi sine injustitia, ut in materia beneficii. Unde etiam de simonia reali in tali materia, diximus non obligare semper ad restitutionem ex solo jure naturali, sed ad summum ex ecclesiastico, ut dicemus capit. sequenti; ergo mentalis in eadem materia nullo modo obligabit, quia non ex jure naturali, eadem seu majori ratione, nec ecclesiastico, quia non punit simoniam mentalem, ut sæpe dictum est.

53. *Vera responsio.* — Oportet ergo respondere, decisionem illam habere locum, et in materia in qua data fuit responsio, et in quacumque alia in qua fuerit similis ratio, non autem ubi fuerit dissimilis. In ingressu ergo religionis, licet simonia committatur, non tamen habet necessario injustitiam annexam, et ideo si mentalis sit, nullo modo obligat ad restitutionem, etiam suppositis legibus Ecclesiæ, quod in illa decisione maxime intenditur. Idem ergo erit in omni simonia non inferente injuriam ei a quo pecunia recipitur, sive sit contra jus humanum tantum, sive etiam contra divinum. Ubi autem fuerit receptio pretii non tantum simoniaca, sed etiam injusta, licet mentalis simonia sit, orietur obligatio restituendi, non ex lege ecclesiastica (quod in illo cap. et in aliis negari potuit), sed ex naturali jure, quod nullibi negatur. Vel aliter (et in idem redit) in illo casu de simonia in religione, etiamsi intentio fuerit prava, retineri potest pecunia, quia non deest titulus justus ad retinendum, scilicet, et ad alendum religiosum, et ad sustentanda onera status illius, et ideo mutata intentione tollitur pravitas, et ita per solam poenitentiam potest venia delicti comparari. Idem ergo erit in omni simonia mentali, quæ similis rationis fuerit, ut re vera est, quoties receptio pecuniæ non est injusta; eritque talis simonia simpliciter immunis a restitutione, non obstantibus etiam legibus ecclesiasticis. Hoc enim est

semper addendum, et præ oculis habendum, tum ut aliquid speciale dicatur de simonia mentali, quod non sit commune reali; tum etiam ut intentioni illius capit. ultimi satisfiat. At vero, quando simonia est injusta, nullus superest titulus justus ad retinendam pecuniam, et ideo obligat ad restitutionem, et ad illam non extenditur decisio illius capit. ultimi, nisi quoad hoc, quod illa etiam sub legibus ecclesiasticis punientibus non comprehenditur, sed per jus naturale metienda est.

CAPUT LX.

AN PRETIUM SIMONIACE COMPARATUM EX JURE ECCLESIASTICO SIT IN CONSCIENTIA RESTITUENDUM ANTE SENTENTIAM, ET QUI?

1. Hæc quæstio solum habet locum in illis casibus, in quibus diximus pretium hoc non esse obnoxium restitutioni ex vi solius naturalis juris, quia ubi jus naturale obligat ad restituendum, clarum est non esse expectandam sententiam judicis; nam ipsa conscientia satis eam profert. Unde neque est necessaria lex ecclesiastica id præcipiens, quia naturalis obligatio satis superque est, cum sit divina. Atque hinc colligo, solum habere locum præsentem quæstionem in simonia in ordine, beneficio, aut ingressu religionis, nam si hæc obligatio restituendi interdum nascitur ex solo jure ecclesiastico, solum est per modum cujusdam poenæ per illud jus impositæ, ut per se constat; dictum est autem supra, ecclesiasticas poenas, quæ ipso facto et ante sententiam incurruntur propter simoniam, solum habere locum in illis tribus materiis; ergo idem dicendum est de hac restitutione. Unde, licet aliqui dicere voluerint hanc obligationem restituendi pretium, inductam esse per Ecclesiam in omni reali simonia, in quacunque materia, nullo jure probare id possunt, et ex dicendis a fortiori constabit non ita esse. In aliis ergo materiis, supponimus ut veram partem negantem, et de cæteris inquirimus, et primo ac præcipue dicemus de materia beneficii, et inde facile constabit de reliquis.

2. *Prima opinio absolute negans.* — Est igitur prima opinio, absolute negans venditorem simoniacum beneficii teneri in conscientia ad restituendum pretium acceptum, donec per judicem privetur. Pro hac sententia refertur D. Ant., 2 p., tit. 2, c. 5, quia ibi generaliter dicitur turpiter acquisita non esse necessario restituenda, sed tantum ex consilio, quando non

sunt per injustitiam accepta. Quod etiam asseruit Navar., in Man., c. 17, n. 30, cum aliis quos allegat; sed immerito adducitur Anton., nam expresse addit exceptionem, *nisi in casibus a jure expressis*, et adjungit, *ut in simonia*. Et idem sensit Nav., et alii ab ipso relati, ut videbimus. Quocirca opinio hæc destituta est auctoribus; quantum enim reperire potui, solus Ugolin. illam defendit sub quibusdam distinctionibus (de quibus infra), Tab. 4, c. 2, § 1, in fin.; et suadetur primo, quia nullum est jus ecclesiasticum obligans ipso facto ad hanc restitutionem; ergo non obligat in conscientia ante judicis condemnationem. Probat consequentia ex generali principio, quod lex poenalis non obligat ad poenam ante judicis condemnationem, nisi expresse declaret; hæc autem lex, si datur, poenalis est quoad hanc partem, ut constat ex dictis capit. præcedenti. Antecedens autem probatur, quia tria jura adducuntur pro illis tribus materiis, quæ non videntur satis probare. Primum est cap. *De hoc*, de Simon., ubi Papa dicit principes vel patronos, qui pecuniam acceperant, non potuisse illam retinere tuta conscientia; id autem non probat, quia illud dictum non videtur fundatum in culpa simoniæ, sed in hoc quod bona illa fuerant data de bonis ecclesiæ, ab illo qui episcopatum ejus ambierat, ut ex textu colligitur. Et similiter non probat c. *Veniens*, eod., nam ibi præcipitur restitui pecunia ei qui dederat, quod non præcipitur, si ille vere simoniam commisisset; præcipitur ergo illi restitui, quia per deceptionem et potentiam fuerat extorta. Denique non probat capit. ult., eod., nam ex illo ad summum sumitur argumentum a contrario sensu, quod non est efficax præsertim ad inducendam tam gravem poenam ante sententiam, cum etiam possit textus ille commode intelligi de obligatione median- te sententia. Secundo argumentor, quia non apparet cui facienda sit illa restitutio ex sola conscientie obligatione, quia non debet fieri ei qui dedit, ut omnes fatentur; et ratio est, quia ille qui dedit, quantum est in se, voluntate sua abdicavit a se dominium talis pecuniæ; ergo nisi impediatur per aliquam legem, voluntas illa habuit suum effectum, quandoquidem (ut supponitur) impleta fuit causa propter quam dare voluit illam pecuniam, et alter voluntarie illam accepit. Lex autem ecclesiastica non impedit quominus voluntas largientis sit efficax quoad hunc effectum abdicandi a se dominium, quia hoc cederet in favorem simoniaci, quem Ecclesia non præ-

tat nec intendit, ut per se constat; ergo cum ille voluntarie abdicaverit a se dominium, non potest manere obligatio ex justitia ad restitutionem illi faciendam; ergo neque ad restituendum alicui alteri, ut Ecclesiæ, vel pauperibus, etc., quia neque alii habent jus ad talem pecuniam, neque obligatio ad restituendum alteri solet oriri, nisi in casibus in quibus res erat restituenda priori domino, et illi fieri non potest, vel quia ignoratur, vel propter aliud legitimum impedimentum, ut supra dictum est.

3. *Prima assertio.* — Nihilominus dicendum est primo, pecuniam acceptam pro venditione beneficii, seu electionis aut præsentationis, etc., in foro conscientie restituendam esse ante omnem sententiam: unde cum hæc obligatio non sit ex vi solius juris naturalis, concluditur esse ex institutione seu lege ecclesiastica. Hæc assertio sumitur ex D. Thoma, d. art. 6, ad 4, ubi eodem modo loquitur de pecunia, sicut de fructibus simoniace acceptis; et principalem partem fundamentalem ejus supponunt omnes citati in c. præced., pro utraque sententia; nam omnes admittunt hanc obligationem; unde qui negant esse de jure naturali, necessario sentiunt esse de jure positivo, et expresse id docet Ant. supra, et tit. 1, c. 5, § 7; et Sylv., verb. *Simoniam*, q. 20; et Navar., d. c. 17, n. 32; Palud., d. q. 5; Med., C. de Rest., q. 20, ad 3; Burg., tract. de Irregula., 6 p., tit. de Sim., n. 19; Redo., 1 p., c. 3 et 4, et 4 p., c. 8; Glossa et Doctores, in d. c. *De Hoc*, et d. c. *Veniens*. Probari autem solet hæc sententia ex illo generali principio, quod turpiter recepta a dante etiam ob turpem causam, non debent manere apud recipientem; sed talia sunt accepta per simoniam; ergo qui recipit pecuniam, non potest illam retinere; debet ergo illam restituere. Major sumitur ex jure civili, in leg. 3, et leg. *Si ob turpe*, ff. de Condict. ob turpem causam, et in leg. 2, C. eod., et in l. *In hæredem*, in princ., ff. de Calumniator. Quod civile jus non contradicit canonico, imo cedit in favorem ejus, et ideo etiam in simonia locum habet. Hæc autem ratio licet optime probet juste posse puniri simoniacum in amissione pecuniæ quam accepit, imo in dupla quantitate, ut dicitur in c. *Audivimus*, de Sim., non tamen probat ipso facto esse illa privatum propter solam turpitudinem receptionis; nam in illis legibus solum dicitur esse ab illo extorquendam, utique per fiscum seu judicium, juxta leg. *Fiscus*, ff. de Jure fisci; nunquam

vero illi imponitur onus illam offerendi, seu sponte a se abdicandi. Unde hæc pœna in omni simonia locum habet; signum ergo est ex hoc titulo tantum esse sententiæ ferendæ, non latæ per legem.

4. Secundo, probari potest ex c. ult. de Pact., quatenus ibi dicitur pactiones et conventiones omnes in spiritualibus, nullius omnino esse momenti; hinc enim fit ut contractus simoniacus, quatenus est emptio quædam et venditio, nullius momenti sit. Ergo ex vi illius non potest emptor transferre dominium pretii in venditorem, sicut non potest ipse transferre dominium beneficii in emptorem; ergo qui accipit pretium, tenetur in conscientia illud restituere, quia non potest apud se retinere rem alienam, cujus non est factus dominus. Quæ ratio si efficax esset, in omni materia simoniæ locum haberet, quia capit. illud ult. absolute loquitur de pactione in spiritualibus; quod verum esse non credimus, nec ex illo textu probari. Imo existimo decretum illud, si respiciat obligationem pacti in futurum, non continere legem inducentem irrationem de jure positivo, sed declarationem pacti irriti ex natura sua, utpote existentis de turpi et illicita; quod patet, tum quia pactiones de rebus spiritualibus pro temporalibus conferendis hujusmodi sunt; tum etiam quia statim subjungitur idem esse de aliis conventionibus dicendum, *quæ observata vergunt in animæ detrimentum*; et ita videntur intelligere ibi Glossa et Doctores. Est enim observandum aliud esse loqui de actionibus vel traditionibus factis ex pacto simoniaco, vel de pactionibus ipsis: sunt enim hæc valde diversa, nam pactio consistit in mutua obligatione, et quia nemo potest obligari ad actum turpem, ideo tales pactiones ex natura rei invalidæ sunt; at vero executio obligationis consistit in traditione rei vel pretii, quæ potest esse valida, et habere suum effectum, etiamsi turpiter fiat, ut constat in mercede meretricis. Et in præsentī materia, licet pactio de vendendo baptisate nulla sit, nihilominus baptismus traditus etiam simoniace validus est; ita ergo poterit esse valida traditio pecuniæ, etiamsi conventio fuerit nulla quoad inducendam obligationem.

5. Tertio ergo specialiter probatur assertio ex d. cap. *De hoc*, ubi, in fine ejus, dicitur, temporalia sic recepta pro dando assensu electioni ecclesiasticæ, non posse sine gravi salutis periculo retineri; quod plane intelligitur ex vi conscientiæ, etiamsi nulla coactio, vel

sententia judicis intercedat, quamvis oppositum indicet Ugolin., d. § 1, n. 1. Nam quod dixi. ex ipsis verbis et contextu manifestum est. Et ideo pontifex in illa postrema parte textus nullam distinctionem facit, sicut fecerat in priori, de delicto publico vel occulto, probato vel non probato, sed simpliciter dicit regem et principes monendos fuisse, obligatos esse in conscientia ad restituendum, si quid receperant; et ita sentiunt Glossa, Host., Ant., Abb., et alii communiter ibi. Dicere autem obligationem, de qua ibi Pontifex loquitur, non fuisse ortam ex receptione simoniaca, sed ex receptione injusta, quia fuerat de bonis Ecclesiæ, omnino voluntarium et improbabile mihi videtur. Primo, quia nullum fundamentum habet in textu; secundo, quia est contra absoluta verba textus, *ut si qua receperunt*, non enim dicit, *ut si qua bona ecclesiæ*, nec de illis mentio præcesserat, ut referri videantur per particulam, *si qua*; ergo voluntarie limitantur, et contra generalem regulam, quod ubi jus non distinguit, neque nos distinguere debemus. Tertio, quia non habet verisimilitudinem; nam ille Episcopus dederat regi et principibus aliquid, ut ejus electioni præstarent assensum; dedit ergo antequam esset Episcopus; non est ergo verisimile dedisse de bonis ecclesiæ. Unde notari potest differentia inter priorem et posteriorem partem illius textus; nam in priori tantum promissio spiritualium præcesserat, quæ promissio optime fieri poterat a nondum Episcopo, sub spe et conditione futuræ electionis; in posteriori vero non promissio, sed traditio temporalium intervenisse dicitur; et ideo (ut dixi) præsumi non potest eum, qui nondum Episcopus erat, de bonis ejusdem ecclesiæ, ad quam eligi optabat, largitiones illas fecisse.

6. Atque ita est intellecta decisio illius textus a jurisperitis et Theologis, et convicit illos, ut pro certo haberent pretium simoniacum, saltem jure ecclesiastico, tuta conscientia retineri non posse. Quia jus ipsum impedit acquisitionem domini talis pretii; quod optime facere potuit in pœnam tam gravis delicti, sicut de acquisitione beneficii diximus. Quia vero textus ille in sola materia beneficii loquitur, ideo de sola illa videtur nobis probare, quia in his penis non habet locum extensio, ab una materia ad alias, ut ex hæcenus dictis constat; quia jura ipsa non eodem modo puniunt simoniam in beneficio, vel in ordine, etc.

7. *Cui sit restituenda talis pecunia.* — Sed

explicandum superest cui tunc facienda sit restitutio: nam Sot., d. q. 8, art. 1, dicit esse restituendam pecuniam, ei qui illam dedit ante sententiam; et sequitur Banhes, 2. 2, q. 32, art. 7, dub. 2, saltem quoad hoc, ut liceat pretium reddere ei qui dedit, quamvis etiam sufficiat illud dare Ecclesiæ vel pauperibus. Fundantur in hoc, quia putant dominium pretii semper manere apud dantem ex natura rei, et per legem pœnalem non privari illo ante sententiam. Sed existimo fundamentum esse falsum, quia ille contractus ex natura sua sufficiebat ad transferendum dominium in alium, et consequenter ad se spoliandum illo. Consecutio etiam non est necessaria, tum quia lex pœnalis potest per se ipsam privare dominio, quando id sufficienter exprimit, et maxime quando aliquis contra legem seipsum spoliat possessione pretii; tum etiam quia potuit lex præcipere recipienti pecuniam, ut amplius illam non reddat largienti, sed in pios usus expendat.

8. *Decisio.* — Dicendum ergo est pretium illud restituendum esse Ecclesiæ. Ita D. Thomas 2. 2, q. 62, art. 5, ad 2; Cajet., verb. *Simonia*; Vict., p. 2, n. 6; Sylv., d. q. 20; Navar., cap. 17, n. 36, et plures alii, quos refert Cov., Reg. *Peccatum*, 2 p., § 2, n. 6, et communiter Doctores in d. c. *De hoc*, ubi hoc videtur expresse definitum; dicitur enim ibi restitutionem esse Ecclesiæ faciendam. Rationem argumentando supra posuimus, estque optima, et eandem indicat D. Thomas, quia dans voluntatem habuit et habere debuit ex vi contractus, abdicandi a se illam pecuniam, et transferendi illam in alium, secuta causa; Ecclesia autem licet consecutionem domini in recipiente impediverit, non restitit abdicationi alterius, sed potius accepit illam in pœnam ejus, et applicavit jus illius pecuniæ Ecclesiæ, quæ passa est injuriam, et ideo illi dicitur faciendi restitutio in prædicto textu. Ergo de jure communi cum proportionem faciendi est restitutio illi ecclesiæ in qua est beneficium circa quod simonia commissa est; et ita etiam docuit D. Thomas, d. q. 100, art. 6, ad 3, ubi solum addit, de arbitrio superioris ex causa justa posse interdum fieri pauperibus, et idem docent communiter Doctores ibi, et in c. *Veniens*, cap. *Consulere*, de Sim.; Sylv. et Summistæ, eod. ver. Dicunt vero aliqui, consuetudine receptum esse ut pauperibus dari possit, et multi ex Doctoribus allegatis, præsertim a Covarr., hanc licentiam præbere videntur, et favet D. Thomas 2. 2, q. 32, art. 7, ad 2. Sed ibi gene-

raliter loquitur de simonia, ut supra dixi. In illa vero quæ committitur in beneficio, ex rigore juris servandum est quod diximus; consuetudo autem consulenda est, essetque magis tolerabilis, si pauperibus ejusdem ecclesiæ elemosyna fieret, nam bona Ecclesiæ quodammodo ad illos pertinent; tamen ut ordinate fiat, per prælatum Ecclesiæ dispensanda est, ut recte D. Thomas dixit. Alii etiam dicunt, ex consuetudine applicari cameræ apostolicæ, ut attigit Soto, d. q. 8, art. 1, ad 4; et Ugol., referens Quintilian. Mandos., Tab. 4, c. 2, § 1, n. 7. Quod credo intelligi, quando applicatio fit per compositionem, vel per condemnationem ipsiusmet Pontificis aut ministrorum ejus, vel etiam si quis velit propria sponte restitutionem facere cameræ pontificiæ; nam sine dubio satisfaciet: non credo tamen ad hoc teneri, sed satisfacere in foro conscientiæ, restituendo propriæ ecclesiæ, et a propriis prælatis posse ad hoc cogi in foro exteriori, quando compositio cum Pontifice non præcessit.

9. *Secunda assertio.* — Dico secundo: in simonia commissa in ingressu religionis, non est obligatio in conscientia restituendi pretium, priusquam per sententiam religiosus simoniace receptus a monasterio excludatur. Ratio hujus assertionis est, quia nihil aliud invenimus in jure expressum. Declaratur autem ex supra dictis in hunc modum, quia dupliciter potest hæc simonia committi. Primo, si pecunia detur ingressuro, ut velit monachari. Secundo, si ipse det pecuniam monasterio, ut illum recipiat. In priori modo simoniæ, nihil invenio in jure dispositum, et ideo, causa subsecuta, censeo illum, qui pecuniam recepit, non teneri ad restituendam illam; quia ex jure naturæ non tenetur juxta dicta cap. *præced.*, et nullum est jus quod illum impediatur, ne dominium illius pecuniæ acquirat. Igitur vel accepit pecuniam illam a monasterio, vel ab alio. Si ab alio, clarum est non esse illi faciendam restitutionem. Neque est cur fiat pauperibus, quia nullo jure cavetur, nec ex ratione naturali sequitur. Unde si ante ingressum monasterii pecuniam illam consumpsit, vel donavit, nihil in hoc peccavit, et donatio rata manebit; si vero permanet in bonis ejus, cum persona ipsius poterit ad monasterium redire, non titulo restitutionis, sed jure consecutionis; nam bona sequuntur personam. Idemque cum proportionem erit quando pecunia a monasterio accepta est. Quia per hoc monasterium non est impeditum, quominus jus in talem personam et in bona ejus acquirere possit valide, etiamsi fortasse ipsum-

met monasterium talem simoniam commisit, quia illud impedimentum non invenitur jure introductum in tali specie simoniae, ut dixi, et per extensionem vel similitudinem extendendum non est, quia in pœnis hoc locum non habet, præsertim ubi non est identitas rationis, ut in præsentem revera non est, quia hæc simonia et est rarior, et minus deformis, et in jure minus prohibita, solumque per generales regulas damnatur.

40. De altero modo simoniae in religione, habemus expressam decisionem textus in cap. *Veniens*, de Sim., ubi in simili facto ita decernitur: *Abbatem et monachos ad restituendam pecuniam præfato F. tam indigne acceptam compellas*. Ubi hoc est singulare, quod pecunia simoniaca eidem qui illam dedit, restitui mandatur; de ejus ratione et sensu multum a Doctoribus dubitatum est. Breviter tamen duobus modis potest ille textus intelligi. Primo, ut ille F. presbyter ante factam professionem Pontificem consuluerit de conventionem cum monasterio facta, quod (ut supra dixi) inde aliqui colligunt, quod ei mandatur pecunia tribui, ejus non fuisset capax, si professus fuisset. Hoc ergo supposito, mandatur illi pecunia restitui, quia deceptus a monachis bona fide illam dederat, ut notavit Covar. supra, n. 8, et potest colligi ex illis verbis: *Asserentes hoc esse de consuetudine monasterii*. Nam quod a religiosis asserebatur, bona fide credi poterat, et existimari honestum, quod ab eisdem in consuetudine habebatur. Et juxta hunc sensum, nihil potest ex illo textu colligi ad rem præsentem, quia dici potest pecuniam illam ex justitia fuisse restituendam illi presbytero tanquam vero domino, quia et deceptus fuit, et causa non fuit impleta, ut supponitur.

41. *Quandiu religiosus permanet, non tenetur monasterium restituere pecuniam receptam*. — Sed nihilominus, ut supra tetigi, sensus hic cum fine textus non bene quadrat; nam præcipitur illi, ut in alio monasterio in habitu monastico vivat, quod non præciperetur nisi esset religiosus. Nam quod quidam dicunt, illud fuisse consilium, non præceptum, repugnat proprietati verbi *præcipias*, quo utitur Pontifex, ut Glossa notavit, quam omnes approbant. Et ideo verius existimo illum presbyterum factum esse religiosum, et propter ingressum simoniacum, sive bona, sive mala fide ab ipso factum, compelli transire ad aliud monasterium; et ideo præcipi pecuniam illi reddi, non in gratiam ejus, sed monasterii ad

quod transfertur; quæ est communis intelligentia. Juxta quam, si illa dicenda est restitutio (et non potius subventio rationabilis alterius monasterii), illa non fit proprie illi qui dedit pecuniam, sed religioni; atque ita fit Ecclesiae, proportionem servata. In hoc tamen considerandum est quod supra diximus, monachum simoniace ingressum non teneri ad relinquendum monasterium, donec per sententiam in aliud transferatur. Sic ergo dicendum censeo, quandiu ibi religiosus permanet, non teneri monasterium ad restituendam pecuniam quam accepit, quia cum restitutio illa ordinetur ad expulsionem religiosi sic ingressi, et ad subsidium alterius monasterii in quod transfertur, quandiu hæc translatio executioni non mandatur, cessat ratio restitutionis, imo non est illi locus. Nam restitutio debet fieri danti, juxta illum textum; ipse autem non est capax proprietatis in seipso, sed datum illi transferretur in monasterium; ergo perseverante ibi persona, potest etiam monasterium retinere quod accepit. Et ita Urbanus IV, in Ext. 1, de Sim., concedendo dispensationem circa aliquas religiosas personas sic receptas in monasteriis, consequenter concessit ut monasteria possent retinere quæ receperant, dummodo ad communem usum applicata fuerint. Ita ergo fieri posse dicimus in foro conscientiae, quandiu persona a monasterio non amovetur. Et ita constat ratio, et probatio assertionis, quia ex vi illius cap. *Veniens* non oritur obligatio ante sententiam; sed ex alio jure non oritur; ergo.

42. Sed quid, si religiosus ipse simoniace ingressus, sponte et absque ulla coactione sententiae vellet locum relinquere, et canones exequi, transeundo ad aliud; numquid tenebitur monasterium restituere illi pecuniam? Diximus enim non teneri ante sententiam; ibi autem non intervenit sententia; ergo non tenetur. Respondeo sine dubio teneri; primum, quia illud est quasi alimentum talis personæ, et ille jure suo utitur et honeste facit transeundo; unde aliud monasterium haberet actionem repetendi ex vero et justo titulo; ergo prius monasterium habet obligationem dandi: denique prior contractus fuit nullus quoad temporalem conventionem; ergo religiosus habet jus irritandi illum; ergo etiam potest repetere in conscientia id quod dedit, quandoquidem ipse etiam tollit a monasterio onus alendi ipsum, ratione cujus dedit. Atque ita hæc obligatio in eo casu magis oritur ex natura rei quam per modum pœnæ.

Conclusio autem intelligitur in rigore pœnæ.

43. *Tertia conclusio*. — Dico tertio: pretium receptum in aliis materiis simoniae, etiam in Ordine, non est obnoxium restitutioni in conscientia ipso facto ex vi ecclesiastici juris, donec per sententiam restitui præcipiatur. Probatur prior pars, quia nullum jus tale invenitur, nam præter jura citata nullum adducitur. Et c. ult. de Sim. non probat sufficienter hanc generalem obligationem in omni simonia reali; nam solum dicit in mentali non esse talem obligationem, de aliis autem supponit quidem esse posse; an vero sit in aliquibus, vel in omnibus, vel qualiter, aut quomodo sit, non declarat. In c. autem *Audivimus*, præcipitur duplicata restitutio, sed illa pœna est, quæ non obligat, donec per judicem exigatur, ut ibidem etiam significatur, ibi: *Exacta duplicata restituat*, et nullum habet verbum quod indicet obligationem ipso facto, ut ibi Abb. notavit, quem alii sequuntur. Aliqui vero ex illo textu colligunt, pretium simoniae semper esse restituendum Ecclesiae, quia ibi dicitur pecuniam illam duplicatam convertendam esse *in utilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium*. Sed oportet advertere, ibi non de simonia in omni materia, sed in institutionibus parochorum, et ingressu religionis, et in sepultura apud religiosos sermonem esse, et similiter non de quocumque modo simoniae, sed de speciali exactione, et extorsione injusta Episcoporum in illo triplici genere rerum tractari. Quia ergo illæ exactiones fiebant in injuriam Ecclesiarum et locorum religiosorum, ideo specialiter præcipitur ut pœna eisdem locis applicetur. Inde autem non licet colligere pecuniam acceptam pro ingressu religionis, semper esse restituendam ipsi monasterio: nam si ab ipsomet monasterio recepta sit, servanda est regula c. *Veniens*, supra explicata. De aliis vero simoniis nihil invenio in jure statutum, sed arbitrio judicis poterit applicari pœna vel Ecclesiae, vel pauperibus; ante condemnationem vero non videtur esse obligatio, nisi in casibus in quibus ex natura rei nascitur, ut dictum est.

CAPUT LXI.

DE DISPENSATIONE CIRCA SIMONIAM.

1. *Prima assertio*. — Duobus modis intelligi potest quod dispensatio cadat in simoniam, scilicet, vel quoad culpam, vel quoad pœnam.

De priori genere dispensationis nihil fere dicere necesse est; nam si sit sermo de simonia contra jus naturale, manifestum est non esse capacem dispensationis humanæ; nam de divina, alia speculatio est, quam in superioribus sufficienter tetigimus. Si vero sit sermo de simonia lege tantum ecclesiastica prohibita, duo breviter dicenda sunt. Unum est, nullum prælatum Ecclesiae infra Summum Pontificem posse in illa dispensare, quia omnis simonia hujusmodi per ipsos Pontifices prohibita est; nullus autem inferior potest in lege superioris dispensare, nisi forte ex commissione ejusdem superioris, vel expressa, quæ in hac materia data non legitur; vel tacita, seu interpretativa, quæ ex gravi aliqua necessitate oriri solet; nam hæc etiam in præsentem materia locum habere non potest; nam est valde odiosa, et vix potest cogitari utilitas talis dispensationis, nedum necessitas, ut in sequenti assertionem magis declarabitur.

2. Secundo, dico Pontificem Summum in rigore posse in hoc genere simoniae dispensare, nunquam tamen id facere, moraliter loquendo. Prior pars probatur, quia Pontifex potest dispensare in ecclesiasticis legibus; ergo potest dispensare in hac prohibitionem; ergo potest dispensare in hac simonia quoad culpam. Non quidem faciendo ut maneat simonia, et non sit culpa; hoc enim repugnat, quia simonia ex proprio conceptu significat rem inordinatam, et malam; sed faciendo ut emptio, vel venditio, quæ obligante lege esset simoniaca, ablata obligatione non sit. Unde hic etiam habet locum generalis regula de legibus humanis; quia, licet talis dispensatio concederetur sine rationabili causa, et fortasse cum culpa dispensantis, nihilominus esset valida, et sufficiens ad excusandam culpam simoniae, quidquid de alia sit. Addidi vero in posteriori parte assertionis, Pontifices non solere has dispensationes facere, quia sibi non sunt necessariae, et aliis vel Ecclesiae non possunt esse utiles, seu convenientes. Dico autem illis non esse necessarias, quia quando expedit dare vel accipere temporalia pro spiritualibus non est necesse id fieri per modum pretii, nec unum pro alio commutando, sed alio superiori providentiæ genere, unum auferre, et aliud dare ad sustentationem personæ, vel ex alia simili causa. Quando vero necesse est permutationes inter spiritualia facere vel permittere, id ex ordinaria potestate fieri potest a Pontifice sine ulla dispensatione; ergo ad nullum effectum est Pontifici necessaria talis dispensatio. Quod